

Eén kunsthogeschool in Brabant

De hogescholen kregen het kunstonderwijs cadeau, in de fusiebewegingen van de afgelopen decennia, en wisten de gift pedagogisch te ontwrichten, het economisch te verarmen en het artistiek om te katten tot een creatieve vrijetijdskluwen. Nu één van de algemene hogescholen, Avans in Brabant, zich geen raad meer weet met het geschenk en crisisbeleid op het kunstonderwijs toepast met extreme bezuinigingen en de verkoop van een goed geoutilleerd gebouw, is dit het moment om met de directeurs van de kunstschole, kunstinstellingen, de wethouders van de gemeenten en gedeputeerden van de provincie samen te gaan zitten om tot de oprichting van één kunsthogeschool in Brabant te besluiten. Met een eigen raad van bestuur, een duidelijk artistiek statuut en een toekomstvisie die recht doet aan het belangrijke cultuurgebied dat Brabant is te midden van de agglomeraties van Antwerpen, Rotterdam en Keulen.

In het begin van de eeuw besloten de Koninklijke Academie voor Kunst en Vormgeving in 's-Hertogenbosch en de Academie St. Joost in Breda om samen te gaan. Dat was nog voor de toenmalige hogescholen van 's-Hertogenbosch en Breda fuseerden tot Avans Hogeschool. Dat was het strategische antwoord op de dreiging dat één van de kunstacademies zou moeten verdwijnen, omdat de rijksoverheid meende dat er te veel kunstenaars zouden worden opgeleid. Een onjuiste aanname, natuurlijk, die vooral gebaseerd was op de onhoudbare veronderstelling dat er alleen beeldende kunstenaars op de academies te vinden zijn, maar kunstonderwijs is zoveel meer. Want de opleidingen zijn en waren er niet enkel op gericht om kunstenaars en ontwerpers, musici, acteurs en dansers af te leveren, maar ook om jongeren op te leiden in het brede domein van de kunst. Alsof elke student geneeskunde de esthetische chirurgie gaat beoefenen. Avans Hogeschool omarmde de fusie en bracht de gevormde academie onder in de steeds meer volgens marktprincipes geleide instelling. Nog even was er sprake van een nieuw gebouw, maar de kredietcrisis van 2008 frustreerde de realisering ervan. Het was een slimme actie, de fusie, maar ging niet ver genoeg omdat het ook toen niet onmogelijk geweest was om voor heel Brabant tot één kunsthogeschool te komen.

Kijkend naar de cijfers van studentenaantallen, en in ogenschouw nemend dat kunstonderwijs andersoortige doeleinden heeft en zich anders organiseert dan regulier hoger beroepsonderwijs, is de mogelijkheid van een zelfstandige kunsthogeschool niet onzinnig te denken. Integendeel, in Brabant zijn wel degelijk de voorwaarden aanwezig om juist die ontwikkeling in te zetten.

In Nederland maken kunststudenten ongeveer vijf procent uit van de totale studentenpopulatie in het hoger beroepsonderwijs. Vanaf 2020 is er een lichte stijging, van 4,3% naar die 5%. In Brabant is de situatie

vergelijkbaar met de rest van het land: van 3,8% in 2020 naar 4,3% in 2024. Binnen de drie Brabantse hogescholen (Avans, Design Academy, Fontys) zijn kunststudenten (inclusief de docentenopleidingen in de kunst) 4,9% van de populatie, met het aantal van ongeveer 3.200 studenten in 2024.

Daarmee is zonder probleem een zelfstandige kunsthogeschool te vormen, zeker in vergelijking met de andere kunsthogescholen in Nederland. De Brabantse kunsthogeschool zou qua grootte de derde hogeschool zijn op rij, al in 2024 ... In omvang zijn de kunstschole in Brabant onderling vergelijkbaar, met de aantekening dat Fontys groter is vanwege de docentenopleidingen.

Er wordt voor de komende jaren een daling van het aantal studenten binnen het HBO verwacht. Een daling die zich ook al afgelopen jaren aftekende ... behalve in het kunstonderwijs. Maar nu de rijksoverheid de komst van internationale studenten bemoeilijkt, terwijl dat voor het concurrerend vermogen van de instellingen noodzakelijk is, zou ook het kunstonderwijs met een nefaste daling geconfronteerd kunnen worden. Dat maakt het voor de Brabantse hogescholen des te noodzakelijker om tot één kunstschool te komen om op die manier voldoende studenten aan te trekken, om zo mogelijk boven het landelijke percentage van ongeveer vijf procent uit te komen en nummer één te worden.

Zou daarbij serieus worden nagedacht over deeltijds- en volwassenonderwijs dan kan de concurrentie aangegaan worden met het Vlaamse deeltijds-kunstonderwijs. In de grensgemeenten met Vlaanderen (zoals Hoogstraaten, Arendonk en Turnhout) zijn op de instituten veel Nederlanders, niet alleen uit Brabant, ingeschreven die een volwaardige kunstopleiding volgen in deeltijd. Het is misschien tweede-kans-onderwijs, maar het niveau en de kwaliteit is onvergelijkbaar met wat de instellingen voor musische vorming in Nederland aanbieden.

Algemene hogescholen zijn qua pedagogische doeleinden en facilitair gesproken niet ingericht op de specifieke noden van kunstonderwijs als het gaat om leerlijnen en ruimtelijke inrichting. Dat weet iedereen, maar economische- en efficiëntiebeslissingen vallen goeddeels uit in het nadeel van de kunstopleidingen.

Dan is er het voortdurende misverstand dat kunst en creativiteit onderling uitwisselbaar zijn, wat leidt tot het samenvoegen van opleidingen onder de noemer innovatie van welke aard dan ook. Raven zijn zwarte vogels, maar niet alle zwarte vogels zijn raven, zeker niet wanneer de kunst een witte raaf behoort te zijn. Wie dit niet snapt is misschien wel creatief, maar geen kunstenaar.

Brabant investeert zich suf in technologie, voorziet hele volksstammen van vlees en graan, maar heeft geen idee waarom of waartoe. Kunst geeft betekenis, al eeuwen, aan ook die activiteiten in het menselijk bestaan. Dat is het wat Brabant te winnen heeft bij het nieuw élan dat de

zelfstandige kunsthogeschool biedt. Kom, directeurs Bosma, Philipsen, Grima en De Keninck van achtereenvolgens Fontys, Avans en Design Academy, ben niet benauwd voor een artistieke coup d'état, vorm een voorlopige raad van bestuur en ga de uitdaging aan om een zelfstandige kunsthogeschool te vestigen in Brabant.

Zomer 2025,
Ad van Rosmalen,
voormalig directeur van de academische kunstschool Sint Lucas in de Karel de Grote Hogeschool te Antwerpen.

De cijfers hieronder in tabel zijn ontleend aan de gegevens van de Vereniging Hogescholen. Er zijn kleine afwijkingen ten opzichte van de originele gegevens omdat de Vereniging een aantal minder dan vijf studenten niet afzonderlijk rekent.

<i>HBO studenten</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
<i>Nederland totaal</i>	490.580	492.656	478.039	461.585	451.124
<i>kunstonderwijs totaal</i>	21.300	22.124	21.875	22.246	22.530
<i>Noord-Brabant totaal</i>	86.946	86.461	82.720	78.498	75.287
<i>Noord-Brabant kunstonderwijs totaal</i>	3.326	3.507	3.405	3.269	3.204
<i>Avans, Design Academy, Fontys totaal</i>	75.395	75.402	71.830	67.860	64.915
<i>Avans kunstonderwijs</i>	1.086	1.130	1.109	1.047	966
<i>Design Academy</i>	731	832	787	784	773
<i>Fontys kunst</i>	952	989	974	955	998
<i>Fontys kunstdocenten</i>	557	556	535	483	467
<i>percentages</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
<i>kunstonderwijs van totaal Nederland</i>	4,3%	4,5%	4,6%	4,8%	5,0%
<i>kunstonderwijs van totaal Noord-Brabant</i>	3,8%	4,1%	4,1%	4,2%	4,3%
<i>kunst Avans, Design Academy en Fontys</i>	4,4%	4,7%	4,7%	4,8%	4,9%
<i>zelfstandige kunsthogescholen</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
<i>Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten</i>	3.201	3.316	3.308	3.388	3.383
<i>ArtEZ</i>	3.145	3.233	3.156	3.195	3.214
<i>Hogeschool Kunsten Brabant</i>	3.326	3.507	3.405	3.269	3.204
<i>Hogeschool Kunsten Utrecht</i>	2.995	3.005	2.944	3.072	3.066
<i>Hogeschool der Kunsten Den Haag</i>	1.660	1.693	1.681	1.682	1.705
<i>CODARTS Rotterdam</i>	1.051	1.029	1.037	992	997
<i>Gerit Rietveld Academie Amsterdam</i>	875	876	844	851	855
<i>Design Academy Eindhoven</i>	731	832	787	784	773
<i>percentages school / opleiding</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
<i>Avans kunst van totaal kunst Brabant</i>	32,7%	32,2%	32,6%	32,0%	30,1%
<i>Design Academy van totaal kunst Brabant</i>	22,0%	23,7%	23,1%	24,0%	24,1%
<i>Fontys kunst van totaal kunst Brabant</i>	28,6%	28,2%	28,6%	29,2%	31,1%
<i>Fontys docenten van totaal kunst Brabant</i>	16,7%	15,9%	15,7%	14,8%	14,6%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>daling aantal studenten</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>	<i>2029</i>
<i>prognose HBO totaal</i>	438.500	430.400	425.100	421.100	417.900
<i>percentueel</i>	100%	98,2%	96,9%	96,0%	95,3%